

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΑΒΒΑΤΟ 7 ΜΑΪΟΥ 2022
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Διδαγμένο κείμενο:

A1. α. Σ «Ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ... αὐξήσιν»

β. Σ «ὄθεν καὶ τοῦνομα ... ἀπὸ τοῦ ἔθους»

γ. Σ «τελειούμενοις δε δια τοῦ ἔθους»

δ. Σ «οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν τὰς αἰσθήσεις ἐλαβομεν ... ἔσχομεν»

ε. Λ «τὰς δ' ἀρετὲς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν».

B1. Υπάρχουν δύο εἶδη ἀρετῆς σύμφωνα με τον Ἀριστοτέλη: οἱ διανοητικὲς καὶ οἱ ἠθικὲς. Οἱ διανοητικὲς εἶναι οἱ λειτουργίαι καὶ ἰκανότητες τῆς διάνοιας, τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ. Αποβλέπουν στὴν ἀλήθεια. Σχετίζονται με τὴ λογικὴ καὶ ἀνήκουν στο καθαρὰ λογικὸ μέρος τῆς ψυχῆς, τὸ λόγον ἔχον μέρος. Παραδείγματα διανοητικῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ σοφία, ἡ σύνεσις καὶ ἡ φρόνησις. Ἡ σοφία δηλώνει τὴν ἀπόκτηση μίας ολοκληρωμένης γνώσης ἐπιστημονικῆς ἢ τεχνικῆς. Ἡ σύνεσις εἶναι ἡ κριτικὴ δύναμη ἡ δυνατότητα ἀξιολόγησης, ἀποτίμησης, σύγκρισης. Ἡ φρόνησις εἶναι ἡ ἰκανότητα λήψης ἀποφάσεων σὲ ζητήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ ἐπιλογῆς τῆς μίας ἢ τῆς ἄλλης πράξης. Κυρίως με τὴ φρόνηση τὸ λογικὸ μέρος τῆς ψυχῆς καθοδηγεῖ τὸ μετέχον λόγου μέρος τῆς δηλαδή τις ἐπιθυμίες τις ορμές καὶ τὸν τρόπο ἐκδήλωσης τῶν συναισθημάτων.

Παράγοντες ποὺ συμβάλλουν στὴ γέννηση καὶ ἀνάπτυξη τῶν διανοητικῶν ἀρετῶν εἶναι κατὰ κύριο λόγο ἡ διδασκαλία, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ ἐμπειρία καὶ χρόνο. Τὴν κύρια ἐυθύνη γιὰ τὴν μετάδοσή τους ἔχει ὁ δάσκαλος.

Οἱ ἠθικὲς ἀρετὲς εἶναι οἱ λειτουργίαι καὶ ἰκανότητες τῆς συναισθηματικῆς νοημοσύνης, τῆς δυνατότητας τοῦ ἀνθρώπου νὰ κατανοεῖ καὶ νὰ ρυθμίζει με σταθερὸ τρόπο τις συναισθηματικὲς του ἐκδηλώσεις, τὴ συμπεριφορὰ του στὸ πλαίσιο τῶν σχέσεων μέσα στὴν οργανωμένη κοινωνία.

Ανήκουν στὸ ἐπιθυμητικόν, στὸ μέρος τῆς ψυχῆς ποὺ μετέχει καὶ στὸ λόγον ἔχον καὶ στὸ ἄλογον. Οἱ ἠθικὲς ἀρετὲς λειτουργοῦν γιὰ τὸ καλὸ τοῦ φορέα τους καὶ τῆς κοινωνίας. Αποβλέπουν στὴν εὐτυχία, ἀτομικὴ καὶ συλλογικὴ. Ἀντίθετὲς τους εἶναι οἱ κακίες. Ἡ κατάκτησή τους οφείλεται στὸν ἐθισμό δηλαδή στὴ συνήθεια ποὺ διαμορφώνεται με τὴν ἐπανάληψη μίας ἐνέργειας. Παραδείγματα ἠθικῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ ἀνδρεία, ἡ πραότης, ἡ σωφροσύνη, ἐλευθεριότητα, μεγαλοψυχία.

Ο Αριστοτέλης διακρίνει το έθος από τη φύσιν. Το έθος συνδέεται γενετικά με την επανάληψη όμοιων ενεργειών. Στη διαμόρφωση του έθους έχει μεγάλη σημασία η νεανική ηλικία.

B2. Η λέξη έτι (=επιπλέον) λειτουργεί προσθετικά και δηλώνει ότι ο φιλόσοφος θα παραθέσει ένα επιπλέον επιχείρημα προκειμένου να αποδείξει ότι οι ηθικές αρετές δεν είναι έμφυτες. Ο Αριστοτέλης ακολουθώντας επαγωγική συλλογιστική πορεία στηρίζεται στο αντιθετικό διπλό δύναμις –ενέργεια ώστε να αποδείξει ότι οι ηθικές αρετές είναι επίκτητες. Είναι θεμελιώδης στη φιλοσοφία του Αριστοτέλη η διάκριση συχνά αντιθετική των εννοιών δύναμις –ενέργεια. Δύναμις είναι η δυνατότητα που έχει ένα πράγμα ή ένα ον να γίνει ή να κάνει κάτι, ενώ η ενέργεια είναι η μεταγενέστερη πραγμάτωση αυτής της δυνατότητας π.χ. ο χαλκός είναι δυνάμει ανδριάντας. Ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι η ενέργεια (πραγμάτωση) είναι πιο σημαντική από τη δυνατότητα. Σύμφωνα με την ά'προκειμένη «έτι όσα μόν φύσι ... αποδίδομεν» υποστηρίζει ότι στα έμφυτα χαρακτηριστικά υπάρχει πρώτα (πρότερον) η δυνατότητα και ακολουθεί (ύστερον) η ενέργεια. Ως παραδείγματα αναφέρει τις αισθήσεις της όρασης και της ακοής (ού γάρ εκ του πολλάκις ... χρησάμενοι έσχομεν).

Σύμφωνα με τη β'προκειμένη υποστηρίζει ότι αντίθετα προς τις αισθήσεις τόσο στις αρετές όσο και στις τέχνες προηγείται (πρότερον) η εφαρμογή και έπειτα (ύστερον) η κατάκτηση. Αναφέρει τόσο παραδείγματα τεχνών όπως οι οικοδόμοι και οι κιθαριστές όσο και αρετών: δίκαιον, σώφρονες, ανδρείοι (ούτω δή και ... ανδρεία ανδρείοι).

Εύλογα λοιπόν, καταλήγει στο συμπέρασμα πως αφού για την κατάκτηση των ηθικών αρετών ακολουθείται μια διαφορετική διαδικασία από εκείνη που ακολουθείται στα έμφυτα χαρακτηριστικά, άρα οι ηθικές αρετές δεν είναι έμφυτες.

B3. α) Σ, β) Λ, γ) Σ, δ) Σ, ε) Λ

B4. 1. ζ, 2. στ, 3. θ, 4. ε, 5. ι, 6. η, 7. β, 8. α, 9. γ, 10. δ.

B5. Ο Ξενοφώντας στο έργο του Αγησίλαος αποδίδει την αρετή του Αγησιλάου στην ευγενική του καταγωγή. Αναφέρει χαρακτηριστικά πως αποτελεί ιδιαίτερα τιμητικό γι' αυτόν η ονομαστική καταγραφή των προγόνων του που ανάγονται στην γενιά του Ηρακλή. Όλοι αυτοί υπήρξαν βασιλιάδες, αλλά και απόγονοι βασιλιάδων. Ταυτόχρονα βέβαια κατοικούσαν σε μια τιμημένη και ένδοξη πόλη της Ελλάδος.

Συσχετίζει μάλιστα απόλυτα την υπεροχή της πόλης τους με την ευγενική γενιά τους. Εκφράζεται λοιπόν, σαφώς η αριστοκρατική αντίληψη σύμφωνα

με την οποία, την αρετή μπορούν να έχουν μόνοι οι ευγενείς, οι άριστοι. Σύμφωνα με την αριστοκρατική αντίληψη αξιόλογος είναι μόνο ο άνθρωπος που έχει φυάν πουείναι δηλαδή φορέας δώρου της φύσης, δηλαδή του θεού. Αυτή η άποψη δεν έχει πια την έγκριση του Αριστοτέλη.

Ο Αριστοτέλης απορρίπτει την παλιά αριστοκρατική αντίληψη που δέχεται την αρετή ως δώρο της φύσης που δίνεται ή δεν δίνεται στον άνθρωπο από τη στιγμή της γέννησής του και φυσικά δίνεται στους άριστους (αριστοκράτες) και κληροδοτείται στους απογόνους τους αλλά όχι στους πολλούς (λαό).

Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι η αρετή δεν είναι έμφυτη αλλά είναι αποτέλεσμα συνήθειας. Ο φιλόσοφος υποστηρίζει ότι ο άνθρωπος έχει την προδιάθεση να δεχτεί την αρετή και να την ολοκληρώσει δηλαδή να την καλλιεργήσει μέσω του εθισμού. Η άσκηση της αρετής είναι μια δυνατότητα και όχι χαρακτηριστικό, δοσμένο από τη φύση. Συσσωρεύει μάλιστα εννέα λέξεις και φράσεις, με αρνητική σημασία ώστε να υπογραμμίσει emphaticά την αντίθεση μεταξύ του έξ έθους και του φύσει.

Για τον Σταγειρίτη καμία ηθική αρετή δεν είναι έμφυτη δεν είναι όμως και αντίθετη στη φύση. Ο εθισμός ουσιαστικά συμπληρώνει τη φύση και την υπηρετεί αφού δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο να αναπτύξει τις προδιαθέσεις του σε ενέργειες.

Αδίδακτο κείμενο:

Γ1. Αν όμως η κατάσταση εκεί εξελιχθεί ευνοϊκά, να το ξέρετε καλά, άνδρες σύμμαχοι, είπε, ότι δεν θα σας ξεχάσω, αλλά θα ξαναγυρίσω για να πετύχω όσα χρειάζεστε. Όταν άκουσαν αυτά οι σύμμαχοι, πολλοί δάκρυσαν, και όλοι αποφάσισαν να σπεύσουν μαζί με τον Αγησίλαο σε βοήθεια της Σπάρτης. Κι αν τα πράγματα εκεί έχουν αίσια έκβαση (έλεγαν) ότι αφού πάρουν αυτόν θα ξαναγυρίσουν στην Ασία. Και αυτοί προετοιμάζονταν για να τον ακολουθήσουν.

Γ2. Οι Σπαρτιάτες πληροφορούνται ότι τα χρήματα των Περσών έφτασαν στην Ελλάδα και ότι συγκροτείται αντισπαρτιατικός συνασπισμός. Έτσι, οι Σπαρτιάτες ανακαλούν τον Αγησίλαο που ετοιμάζεται να εκστρατεύσει στην Ασία συγκεντρώνοντας στρατιωτικές δυνάμεις. Ο Επικυδίδας του ζητά να σπεύσει γρήγορα. Αυτός, αρχικά στενοχωριέται καθώς στο σχέδιο αυτό έχει επενδύσει τις ελπίδες του. Στη συνέχεια όμως, συγκεντρώνει τους συμμάχους και τους ανακοινώνει την απόφασή του να γυρίσει στην πατρίδα για να τη βοηθήσει.

Γ3. συνίστανται
ἀφικου̃
θα̃ττον
ταῖς πατρίσι
βοηθοῦσι
ἐμαυτοῦ
τῇ πόλει
κάλλιστα
ἐπιστάσθων/ἐπιστάσθωσαν
ἐψήφισται

Γ4. α) ἐληλυθότα: κατηγορηματική μτχ. αναφέρεται στα χρήματα
στρατεύειν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης
ἀναγκαῖον εἶναι
τῇ πατρίδι: αντικείμενο στο βοηθεῖν
ὑπὸ τῆς πόλεως: εμπρόθετος προσδιορισμός ποιητικού αιτίου στο
παραγγελλόμενα
ἐκεῖνα: υποκείμενο στο γένηται (αττική σύνταξη)

β) ὡς ἀκολουθήσαιεν / -ειαν

γ) «Βοηθῶμεν μετ' Ἀγησιλάου τῇ Λακεδαίμονι».